

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปของบ้านดอนหลวง

3.1 ทำเลที่ตั้ง

บ้านดอนหลวง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 7 ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยมีระยะทางห่างจากตัวเมืองจังหวัดลำพูน ไปทางทิศใต้ระยะทาง 20 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1032 สายป่าซาง-หนองคู่ ระยะทาง 1.5 กิโลเมตร บ้านดอนหลวงเป็นชุมชนชาวยองที่สืบเชื้อสายมาจากผู้คนที่อพยพมาจากเมืองยอง ประเทศพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดลำพูนไม่น้อยกว่า 200 ปี ชาวของบ้านดอนหลวงส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย พอเพียงพึ่งพาตนเอง มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน หากแต่ยังคงยึดมั่น รักษาวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น ด้วยประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ชุมชนชาวยองที่บ้านดอนหลวงได้สร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไว้มากมาย การทอผ้าฝ้าย เป็นอีกหนึ่งวิถีชีวิตของการสืบสานภูมิปัญญาจากปู่ ย่า ตา ยาย มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่า ทำให้บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง กลายเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือที่ขึ้นชื่อและถือเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

3.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง

บ้านดอนหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นหมู่บ้านชาวไทยยองที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ปีพ.ศ. 2352 หรือเมื่อกว่า 200 ปีที่ผ่านมา เดิมชื่อหมู่บ้านกอถ่อน ในอดีตเป็นพื้นที่สำหรับการค้าโคและกระบือ ต่อมาในรัชสมัยพระเจ้ากาวิละ ได้มีการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองยอง ประเทศพม่า เข้ามาตั้งบ้านเรือนเพื่อบูรณะเมืองลำพูน โดยชาวบ้านที่อพยพมาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเชื้อสายชาวเมืองยองในประเทศพม่า เมื่อได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ประกอบกับทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ตั้งอยู่บนที่ดอนสูงจึงมีการเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านดอนหลวง”

ชาวบ้านดอนหลวง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและอาชีพหัตถกรรม โดยมีงานหัตถกรรมที่สำคัญ คือ การทอผ้าฝ้าย ซึ่งวัฒนธรรมในการทอผ้ามีความสอดคล้องกับลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน โดยบ้านพักอาศัยของชาวบ้านดอนหลวง มีลักษณะเป็นบ้านไม้ทรงโบราณในลักษณะของชาวไทยยอง ตัวเรือนนิยมสร้างด้วยไม้ มีบันไดทางขึ้นที่มีหลังคาคลุมยาวไปถึงตัวเรือน มีห้องนอนขนาดใหญ่ที่สามารถพักอยู่อาศัยกันได้ทั้งครอบครัว ประตูหน้าต่างใช้ไม้ขัดแทนกลอน ในบริเวณใต้ถุนบ้านมีพื้นที่มีลักษณะยกพื้นสูง เพื่อใช้เป็นบริเวณสำหรับการทอผ้าและการจัดทำเครื่องจักรสานและยังใช้เป็น

สถานที่สำหรับเลี้ยงดูลูกหลานในเวลากลางวัน ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมในการทอผ้าสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน จึงทำให้ภายในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านดอนหลวง มีการผลิตและการจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือตั้งอยู่ในบริเวณเส้นทางหลักของหมู่บ้าน โดยผ้าฝ้ายที่ทอ จะทอมือด้วยกี่ไม้แบบโบราณ และใช้แรงงานสตรีในการทอผ้า ในขณะที่เดียวกันมีการออกแบบลวดลายผ้าที่สวยงาม ภายใต้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน พร้อมกับการรักษาวัฒนธรรมและกรรมวิธีการทอผ้าฝ้ายแบบโบราณไว้ ในปัจจุบันยังมีการสาธิตการทอผ้าฝ้ายแบบโบราณ ด้วยกี่ทอผ้าขนาดใหญ่ สามารถใช้ช่างทอพร้อมกัน 2 คน โดยมีขนาดหน้ากว้างถึง 2 เมตร ซึ่งผ้าฝ้ายทอมือแบบนี้เหมาะสำหรับทำผ้าคลุมเตียงหรือนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการของลูกค้านได้

ในปี 2532-2547 นายไพศาล สุขรุ่งช้าง เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำบ้าน จึงได้เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีการรวบรวมสมาชิกจากกลุ่มกิจกรรมเครือข่ายบ้านดอนหลวงที่เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือ และในปี 2535 จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงขึ้นอย่างเป็นทางการ และมีนางศรีนวล เบ็งคำตา เจ้าของร้านจันทร์ดีผ้าฝ้าย เป็นประธานกลุ่มคนแรกที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิก ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการผลิตและการแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือ เกิดความร่วมมือกันในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อมิให้เกิดการแข่งขันทางด้านราคาในการจัดจำหน่ายสินค้า รวมทั้งการมีตัวแทนในนามกลุ่มสำหรับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรง ที่ให้ขบประมาณในการประชาสัมพันธ์การจัดจำหน่ายสินค้าประจำปี รวมทั้งการติดต่อประสานงานในนามกลุ่มกับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคในการทอผ้า การออกแบบลายผ้า และการฟอกย้อมผ้าโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งนับจากการก่อตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงมา ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายทอมือที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าจากผ้าฝ้ายทอมือโดยตรง ในเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงประธานกลุ่มจากประธานคนแรกคือ นางศรีนวล เบ็งคำตา เปลี่ยนมาเป็นนางบุญเมือง คำปิ่น เจ้าของร้านบุญเมืองผ้าฝ้าย ซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือแบบครบวงจร เมื่อครบวาระจึงได้เปลี่ยนมาเป็นนางบัวเพชร ชัดสงคราม และตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา นางสาวอุไร ผ้าเจริญ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงจนถึงปัจจุบันและได้เริ่มมีการระดมเงินทุนภายในจากกลุ่มสมาชิก โดยให้สมาชิกเข้ามาถือหุ้นขั้นต่ำคนละ 1 หุ้น จำนวนถือหุ้นสูงสุดไม่เกิน 10 หุ้น ในราคาหุ้นละ 50 บาท เพื่อนำเงินทุนที่ได้รับมาใช้ในการให้กู้ยืมแก่สมาชิกภายในกลุ่ม

ผลการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในการผลิต และแปรรูปผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากผ้าฝ้ายทอมือ มีการจัดงานจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือในพื้นที่ บ้านดอนหลวงเป็นครั้งแรกในปี 2546 ภายใต้ชื่องาน “แต่งสีอวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง” โดยงานนี้จัด ขึ้นในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนเมษายนของทุกปี ภายในงานมีการจัดจำหน่ายสินค้าที่ทางกลุ่มทำการ ผลิตในราคาพิเศษ การสาธิตการทอผ้าโดยใช้อุปกรณ์และเครื่องมือในการทอผ้าแบบโบราณและในปี 2554 ได้มีการจัดงานแต่งสีอวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง เป็นครั้งที่ 9 และมีกำหนดการจัดงานระหว่างวันที่ 1-5 เมษายน 2554

3.3 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง

สินค้าที่เป็นผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1) ผ้าฝ้ายทอมือ หน้ากว้าง 1 เมตร และหน้ากว้าง 2 เมตร หรือผ้าฝ้ายที่มีการทอตามความต้องการของลูกค้าเหมาะสำหรับการนำไปตัดเย็บเป็นสินค้าสำเร็จรูปสำหรับการตกแต่งบ้าน เช่น ผ้าม่าน ผ้าคลุมเตียง ผ้าคลุมโต๊ะ หรือนำไปตัดเย็บเป็นผ้าบุนวมสำหรับงานเฟอร์นิเจอร์ เช่น เก้าอี้ โซฟา รับแขก เป็นต้น

2) สินค้าในหมวดเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เสื้อพื้นเมือง เสื้อผ้าฝ้าย สำเร็จรูป กระโปรง ผ้าตัดชุดสตรีธรรมดา ผ้าขึ้นทอพื้นที่มีลายปัก ผ้านุ่งพื้นเมือง กางเกงพื้นเมือง ตลอดจนการผลิตเสื้อพื้นเมืองตามแบบของลูกค้าสำหรับสุภาพบุรุษ สุภาพสตรี และเด็กในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ประจำปี เช่น งานสงกรานต์ หรืองานปีใหม่เมือง งานลอยกระทง หรือการตัดเย็บชุดพื้นเมือง สำหรับนักเรียน นักศึกษาในพื้นที่ เป็นต้น

3) สินค้าที่ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายทอมือพื้นเมือง เหมาะสำหรับการใช้ตกแต่งบ้าน เช่น ผ้าม่าน ปลอก หมอน ผ้าคลุมทีวี หมอนอิง ตะกร้าผ้า ที่รองนั่ง เป็นต้น

4) สินค้าสำหรับใช้ภายในครัวเรือนและสินค้าที่ระลึก เช่น กล้องใส่กระดาษทิชชู รองเท้าผ้า เหมาะสำหรับสวมใส่ในบ้าน ผ้าเช็ดมือ ผ้ารองแก้วน้ำ กระเป๋าผ้าฝ้าย พรหมหน้าเตียง พรหมสำหรับปูพื้น ใหญ่ พรหมปูพื้นคู่เย็น พรหมเช็ดเท้า เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง จัดเป็นผ้าทอฝ้ายทอมือที่มีคุณภาพดี ทำ จากเส้นฝ้ายยืน 2 เส้น จึงทำให้เส้นด้ายมีความทนทาน มีทั้งการผลิตที่ผ่านกระบวนการย้อมโดยใช้สีจาก ธรรมชาติและการย้อมจากโรงงานที่ทำให้เทคนิคการย้อมสีที่ทนทานเหมาะสำหรับการใช้งานทั่วไป

3.4 รายชื่อและโครงสร้างกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง

ในการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง จะเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการซึ่งคณะกรรมการจะมีการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่ม เพื่อติดต่อประสานงานในนามกลุ่มกับหน่วยงานของรัฐบาล การจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการออกแบบผ้าฝ้ายทอมือ การเข้าร่วมออกร้านจัดจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือในนามกลุ่ม การคัดเลือกสินค้าสำหรับนำมาแสดงในงานประจำปี การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือที่ผลิตจากสมาชิกภายในร้านค้าของศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีการจัดขึ้นในนามศูนย์ โดยในปี 2553 มีคณะกรรมการของกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงดังนี้

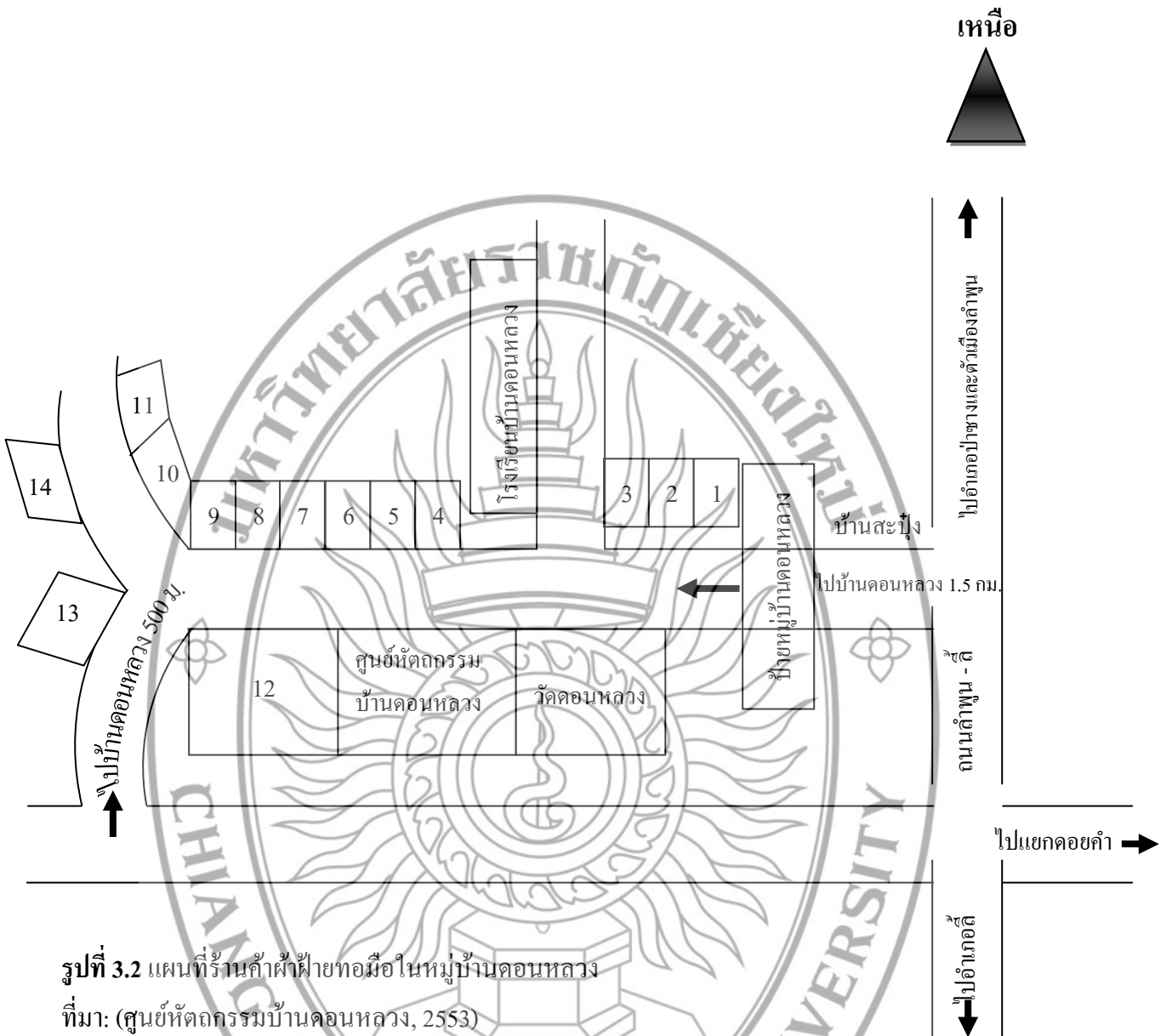
รูปที่ 3.1 รายชื่อและ โครงสร้างกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

ลักษณะโครงสร้างกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวงในปี 2552-2553 ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง คือ นางสาวอุไร ฟ้าเจริญ และรองประธานกลุ่ม คือ นางสมบุรณ์ ยาจันทร์ มีการแบ่งฝ่ายในการบริหารงานของกลุ่มออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเงินและบัญชี มีนางนงคราญ กันธรรม ดูแลงานทางการเงินและบัญชีในนามกลุ่ม ฝ่ายการผลิตของกลุ่ม มีนางทองใบ ดวงไขวงษ์ ดูแลงานด้านการผลิตและแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือในนามกลุ่ม และฝ่ายการตลาด มีนางอัมพร คำสุวัตร ดูแลงานด้านการตลาดและการจัดจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่ม และการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดของกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง มีการติดต่อผ่านประธานกลุ่ม คือ นางสาวอุไร ฟ้าเจริญ

กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ 7 บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และมีระยะทางห่างจากตัวเมืองลำพูนไปทางทิศใต้ ระยะทาง 25 กิโลเมตร โดยการก่อตั้งกลุ่มเกิดขึ้นในปี 2535 เป็นผลจากการรวมกลุ่มของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือในพื้นที่บ้านดอนหลวง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการผลิตและจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือภายในพื้นที่ รวมทั้งการมีตัวแทนกลุ่มในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในปี 2554 กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง มีสมาชิกรวมกันกว่า 100 คน และมีนางสาวอุไร ฟ้าเจริญ เป็นประธานกลุ่ม จากผลการจัดตั้งกลุ่มจนถึงปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิตและจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือ และทางกลุ่มมีการจัดงานจำหน่ายสินค้าประจำปีภายใต้ชื่องานแต่งลือวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง โดยสินค้าที่ทำการผลิตและจำหน่ายเป็นสินค้าสำหรับใช้ในการตกแต่งบ้าน สินค้าในหมวดเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนสินค้าสำหรับใช้ภายในครัวเรือนและสินค้าที่ระลึก ซึ่งกระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่ม เป็นการผลิตโดยใช้แรงงานคนสำหรับการทอผ้าและผ่านกระบวนการฟอกสีโดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ สำหรับการดูแลรักษาผ้าฝ้ายทอมือ ควรซักด้วยมือและตากไว้ในที่ร่ม เพื่อให้ผ้าฝ้ายมีอายุในการใช้งานได้นานยิ่งขึ้น

3.5 แผนที่ผู้ผลิตและจำหน่ายผ้าฝ้ายบ้านดอนหลวง

การจัดจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือของบ้านดอนหลวง มีการจำหน่ายโดยจัดตั้งร้านค้าในบริเวณถนนทางเข้าหมู่บ้านดอนหลวง รวมทั้งการจำหน่ายผ่านร้านค้าปลีกในบริเวณตรงข้ามวัดดอนหลวง รวมทั้งการจัดแสดงวิธีการทอผ้าด้วยกี่แบบโบราณ การทอผ้าด้วยกี่ขนาดใหญ่ ใช้ช่างทอพร้อมกัน 2 คน และการทดลองใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น อีดฝ้าย กัง ชาลูน กงผัดหลอด เย็บ กวางกว้าง บ่ากั่วก หลักฮ้วน เป็นต้น ซึ่งการจัดแสดงวิธีการทอผ้า นิยมจัดแสดงภายในงานจัดจำหน่ายสินค้าประจำปี ภายใต้ชื่องาน “แต่งลือวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง” ในช่วงต้นเดือนเมษายนของทุกปี

หมายเหตุ

1. อาคมผ้าฝ้าย
2. จันตรีผ้าฝ้าย
3. ร้านสายฝน
4. ร้านอำเภอผ้าฝ้าย
5. ร้านวิทยาลัยผ้าฝ้าย
6. ร้านพินผ้าฝ้าย
7. ร้านช่อผกา
8. ร้านป่าแก้ว
9. ร้านศิริพร
10. ร้านพลอยใสผ้าฝ้าย
11. บัวเพชรผ้าฝ้าย
12. ร้านบุญเมืองผ้าฝ้าย
13. เอือนไพรวัลย์
14. ธนาผ้าฝ้าย

สถานที่ผลิตและจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ลักษณะที่ตั้งของบ้านดอนหลวง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำพูนไปทางทิศใต้ระยะทาง 15 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอป่าซางและที่ตั้งของบ้านดอนหลวง สามารถเข้าได้โดยผ่านบ้านสะบั้ง และมีระยะทางจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 สายป่าซาง-ดี ระยะทาง 1.5 กิโลเมตร โดยในบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน จะมีร้านค้าจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือ ตั้งอยู่ริมสองฝั่งถนนจนถึงบริเวณวัดดอนหลวง มีจุดเริ่มต้นจากร้านอาคมผ้าฝ้าย จนถึงกลุ่มร้านค้าที่ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามวัดดอนหลวง เช่น ร้านสายฝน ร้านอำเภอผ้าฝ้าย ร้านวิทยาลัยผ้าฝ้าย ร้านพินผ้าฝ้าย ร้านช่อผกา ร้านศิริพร ร้านป่าแก้ว ร้านพลอยใสผ้าฝ้ายและบัวเพชรผ้าฝ้าย โดยพื้นที่ฝั่งตรงข้ามถนน จัดเป็นศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง ซึ่งเป็นร้านค้าจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือในนามกลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวง ร้านบุญเมืองผ้าฝ้ายและยังมีเอือนไพรวัลย์ ซึ่งเป็นพื้นที่แบ่งให้เช่าสำหรับร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ มีร้านค้าย่อยจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากผ้าฝ้ายทอมืออีกประมาณ 10 ร้านค้า

3.6 ขั้นตอนและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าฝ้ายบ้านดอนหลวง

1) ขั้นตอนการผลิตผ้าฝ้ายบ้านดอนหลวง

กระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือ เป็นการผลิตผ้าฝ้ายโดยใช้วัสดุที่ผลิตจากธรรมชาติและใช้แรงงานคนในการทอด้วยมือ โดยมีกระบวนการผลิตดังนี้

1.1) เริ่มต้นจากการคัดเลือกฝ้าย โดยการเลือกฝ้ายที่มีลักษณะปุยุสวย นำมาตากแดด พร้อมกับคัดเลือกสิ่งสกปรก ตัวแมลงและจิ้งจอกฝ้ายออก นำดอกฝ้ายมาปั่นเพื่อแยกเอาเมล็ดฝ้ายออกจากปุยุฝ้าย จะทำให้ได้ปุยุฝ้ายที่มีลักษณะขนปุยุสวยงาม

1.2) นำปุยุฝ้ายไปคลึงเป็นก้อนเป็นลูกด้วยไม้พันลูกหยาบ เพื่อให้ปุยุฝ้ายรวมกันเป็นก้อนติดกับไม้ เรียกว่า การกึ่งลูกหยาบ จากนั้นนำไปสู่ขั้นตอนการปั่นฝ้ายจากลูกหยาบ เพื่อให้ได้เส้นด้าย

1.3) นำเส้นด้ายที่ปั่นเป็นใยฝ้าย มาม้วนเป็นวงเกลียว เรียกว่า ใจฝ้าย จากนั้นนำไปลงแป้ง และทำการย้อมสีโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น สีแดงได้จากเปลือกไม้ หรือสีคราม แล้วนำไปตามแดดให้แห้ง

1.4) นำเส้นด้ายที่ผ่านการย้อมสีแล้ว มากรองด้วยที่ทบฝ้าย พร้อมกับการต่อเส้นด้ายที่ผ่านการย้อมสีเป็นเกลียว เพื่อให้สีของเส้นด้ายเป็นเส้นเดียวกัน พร้อมกับการแยกด้ายเส้นขึ้นจากด้ายเส้นเดียวที่พันอยู่ เพื่อให้ได้เส้นด้ายอยู่ด้วยกันเป็นชุดตามสีและจำนวนเส้นที่ต้องการ

1.5) นำเส้นด้ายเส้นขึ้น ไปประกอบกับเส้นด้ายอื่น ๆ พร้อมกับการจึงด้ายเส้นขึ้นประกอบกับโครงของกี่ ร่วมกับอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ฟืม กระสวย มะธูแล่น สะเป้าน เพื่อใช้พันจึงด้ายเส้นขึ้นในตอนเริ่มต้นของการทอผ้า ปัจจุบันด้ายเส้นใยอื่น นิยมใช้ฝ้ายที่ผลิตจากโรงงานแทน เนื่องจากมีความเหนียวและขาดยากกว่าด้ายที่ทอด้วยมือ

1.6) ทำการทอผ้าตามลวดลายสี และรูปแบบที่ต้องการ โดยช่างทอที่มีความชำนาญ

2) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตผ้าฝ้าย

2.1) ฝ้าย

กระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือ เริ่มจากการคัดเลือกฝ้ายที่เหมาะสมสำหรับใช้ทอผ้า โดยฝ้ายพื้นเมืองมีอยู่ 2 พันธุ์ แบ่งตามลักษณะของปุยุฝ้าย คือ พันธุ์ที่ให้ปุยุสีขาว ที่พบเห็นอยู่ทั่วไป ส่วนอีกพันธุ์หนึ่ง เป็นพันธุ์ที่ให้ปุยุสีน้ำตาลอ่อน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า สีจืดุ่น หรือสีตุ่น พันธุ์หลังเป็นพันธุ์ที่หายาก ปุยุที่ให้สีจืดุ่น ไม่ค่อยพบบ่อยเหมือนพันธุ์สีขาว และปั่นยากกว่าสีขาว แต่สีตุ่นเป็นสีที่สวยงามตามธรรมชาติ ชาวบ้านจะเริ่มปลูกฝ้ายกันราวเดือนพฤษภาคม จะเก็บดอกฝ้ายราวเดือนพฤศจิกายน ในช่วงที่ดอกแก่เก็บได้ก็ต้องรีบเก็บก่อนที่ฝ้ายจะร่วงลงพื้น มิฉะนั้นเมื่อปุยุฝ้ายสัมผัสกับความสกปรกของพื้นดิน อาจจะทำให้ฝ้ายเสียหาย หรือต้องเสียเวลาเก็บสิ่งสกปรกทิ้ง ฝ้ายที่เก็บแล้วต้องเอาออกมาตาก ดูตัวแมลงแล้วคัดเลือกเอาชนิดที่ปุยุสวย คัดจิ้งจอกฝ้ายที่เป็นสิ่งสกปรกติดปุยุทิ้งไป

รูปที่ 3.3 แสดงถึงลักษณะฟ้าย

ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

ลักษณะของต้นฟ้ายและปูฟ้ายที่ใช้ผลิตเป็นเส้นด้าย โดยฟ้ายที่ใช้ในการผลิตแบ่งตามลักษณะของปูฟ้าย คือ พันธุ์ที่ให้ปูสีขาว และพันธุ์ที่ให้ปูสีดำน โดยมีการคัดเลือกปูจากดอกฟ้าย แล้วนำไปตากแดด พร้อมกับการคัดเลือกปูที่สวยและเลือกสิ่งสกปรก ที่ติดมากับปูออก เพื่อนำไปผลิตเป็นเส้นด้ายต่อไป

2.2) อีดฟ้าย

อีดฟ้ายเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับปั่นเอาเมล็ดฟ้ายออกจากปูฟ้าย ทำจากไม้ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเกลียวคล้ายฟันเฟือง เรียกว่า ปูอีด มี 2 อัน ทำหน้าที่ซัดกันเป็นฟันเฟืองเพื่อให้สามารถหมุนอีดฟ้ายได้ ส่วนที่ต่อจากฟันเฟือง เรียกว่า แม่เหืออีด มีไม้ลิ้มสอดไว้เพื่อปรับขนาดความกว้างหรือแคบของช่องแม่เหืออีด ตามขนาดของเมล็ดฟ้าย เมื่อผู้ใช้หมุนอีดฟ้าย เมล็ดฟ้ายก็จะถูกคัดออกจากปูฟ้าย และที่แม่เหืออีด จะมีฝารองรับฟ้ายเพื่อเป็นทางให้ฟ้ายไหลลงสู่ตะกร้ามิให้ไหลออกจากตะกร้า

รูปที่ 3.4 อีดฝ้าย

ทีมา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

แสดงเครื่องมืออีดฝ้าย ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับปั่นเอาเมล็ดฝ้ายออกจากปุยฝ้าย โดยอีดฝ้ายทำจากไม้เนื้อแข็ง ที่มีลักษณะขัดกันเป็นฟันเฟือง เพื่อให้สามารถหมุนอีดฝ้ายได้

2.3) กิ่งและชาลูน

กิ่ง เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการยี่งฝ้ายหรืออีดฝ้าย มีรูปร่างลักษณะคล้ายคันธนู ตัวกิ่งทำด้วยไม้ไผ่เหลาให้โค้ง ส่วนสายกิ่งทำด้วยหวาย สายกิ่งต้องเหลาให้ละเอียดเฉพาะส่วนที่เป็นผิวหวาย เพื่อมิให้ฝ้ายติดสายกิ่งซึ่งสายกิ่งจะต้องมันและลื่น

ชาลูน คือเป็นกระบุงหรือตะกร้าสานขนาดใหญ่ทำด้วยไม้ไผ่ตามแบบโบราณใช้ร่วมกับกิ่ง โดยหลังจากการยี่งฝ้ายด้วยกิ่ง จะวางชาลูนนอนตะแคงเอาไว้ ซึ่งชาลูนต้องยาวได้ขนาดกับกิ่ง

รูปที่ 3.5 แสดงลักษณะของกึ่งและชาลูน

ที่มา: (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

ลักษณะของกึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อมฝ้ายหรือดัดฝ้าย มีลักษณะคล้ายคันธนู โดยตัวกึ่งทำจากไม้ไผ่เหลาให้โค้ง ส่วนชาลูน คือ กระบุงหรือตะกร้าสานขนาดใหญ่ที่ทำจากไม้ไผ่ ใช้สำหรับย้อมฝ้ายด้วยกึ่ง

2.4) ไม้พันลูกหลี

ไม้พันลูกหลี คือ ไม้ที่ใช้เป็นแกนกลางในการพันหรือคลึงปุยฝ้ายให้เป็นก้อนติดกับไม้ ทางล้านนาจะเรียกว่าการกึ่งลูกหลี ซึ่งไม้พันลูกหลีจะทำมาจากไม้ไผ่เหลาให้กลม มีลักษณะคล้ายกับไม้ตะเกียบแต่มีขนาดยาวกว่าตะเกียบ ส่วนแป้นลูกหลีใช้เป็นแป้นรองในการกึ่งลูกหลี ทำด้วยไม้ หรืออาจจะเอาเก้าอี้รองนั่งมาใช้แทนเป็นลูกหลีก็ได้ เมื่อพันลูกหลีเสร็จหนึ่งลูกก็จะถอดลูกหลีออกจากไม้พันลูกหลีและวางลูกหลีเอาไว้แล้วทำลูกใหม่ต่อไป

รูปที่ 3.6 แสดงลักษณะของไม้พันลูกห้อย
ที่มา: (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

แสดงถึงลักษณะของไม้พันลูกห้อย ซึ่งเป็นไม้ที่ใช้เป็นแกนกลางในการพัน หรือคล้องฝ้ายให้เป็นก้อนติดกับ ไม้พันลูกห้อยก่อนนำไปสู่ขั้นตอนการปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นด้ายต่อไป

2.5) กงฝัดหลอด

กงฝัดหลอดเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั่นฝ้ายจากลูกห้อยให้เป็นเส้นด้าย เริ่มต้นจากการนำเส้นด้ายที่จะใช้เป็นเส้นเริ่มต้น ไปผูกไว้ในส่วนที่เรียกว่า แหว่ หรือแหวนของฝั้น จากนั้นก็นำลูกห้อยมาวางทาบใส่เส้นด้ายเริ่มต้น แล้วใช้มือขวาหมุนฝั้นเพื่อให้วงล้อของฝั้น หมุน ส่วนมือซ้ายจะใช้ดึงลูกห้อยที่วางทาบกับเส้นด้ายเริ่มต้นดังกล่าว ซึ่งการทำงานเช่นนี้จะเป็นผลทำให้ฝ้ายหรือลูกห้อยค่อย ๆ เชื่อมต่อกับเส้นด้ายเริ่มต้นกลายเป็นเส้นเดียวกัน การดึงลูกห้อยจะต้องดึงด้วยน้ำหนักมือที่พอดี เพื่อให้ได้เส้นด้ายที่มีขนาดสม่ำเสมอไม่เป็นเส้นใหญ่หรือเล็กจนเกินไป และเส้นด้ายไม่ขาดในขณะที่ปั่นฝ้าย โดยฝ้ายที่ถูกปั่นเป็นเส้นแล้วจะถูกหมุนกรอไปอยู่ในส่วนที่เรียกว่า แหว่คล้ายกรอฝ้าย ฝั้นจะมีขาตั้งข้างเดียว ทั้งนี้เพื่อให้ฝั้นเอียงเข้าหาผู้ปั่นฝ้าย ซึ่งจะทำให้ผู้ปั่นฝ้าย นั่งปั่นฝ้ายได้สบายมากขึ้น

รูปที่ 3.7 แสดงลักษณะของกงฝัดหลอด
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

รูปที่ 3.7 แสดงถึงลักษณะของอุปกรณ์กงฝัดหลอด ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั่นฝ้ายจากลูกหิ
ให้เป็นเส้นด้าย

(2.6) เป็ยและที่ทบฝ้าย

เป็ยเมื่อปั่นฝ้ายจากลูกหิได้เข้าไปในแห้วของเพียนเรียบร้อยแล้ว ฝ้ายจะกลาย เป็น
เส้นด้าย จากนั้นจะทำการถ้ายเส้นด้ายจากแห้วมาโค้งใส่ในเป็ยจนกระทั่งหมดจากแห้ว แล้วทำการถอด
เส้นด้ายออกจากเป็ย จะได้เส้นด้ายเป็นวง แล้วปิดม้วนไว้เป็นเกลียว เรียกว่า ใจฝ้ายหรือเจ็ดฝ้าย จากนั้น
จะนำใจฝ้ายไปผ่านกระบวนการย้อมสีต่อไป

ที่ทบฝ้าย มีลักษณะเป็นโครงไม้เนื้อแข็งใช้สำหรับการทบฝ้ายให้เป็นม้วน วิธีการใช้
เหมือนกับเป็ย แต่สามารถม้วนฝ้ายเป็นเกลียวได้ในปริมาณที่มากกว่า

รูปที่ 3.8 แสดงลักษณะของเป็ยและที่ทอฝ้าย
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านคอนหลวง, 2553)

รูปที่ 3.8 แสดงถึงลักษณะของอุปกรณ์เป็ยและที่ทอฝ้าย โดยเป็ยใช้สำหรับการถักเส้นด้ายให้มีลักษณะเป็นม้วน โคนึง เพื่อนำไปสู่กระบวนการย้อมสี ในขณะที่ที่ทอฝ้ายมีลักษณะการใช้งานเหมือนกัน แต่สามารถม้วนเส้นด้ายได้ในปริมาณที่มากกว่า

(2.7) กวงกว้างและบ่าก๊วก

กวงกว้างและบ่าก๊วก เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการต่อเส้นด้ายที่ผ่านการย้อมสีแล้วเพื่อให้สีเดียวกันเป็นเส้นเดียวกัน โดยการนำใจด้ายที่ย้อมสีแล้วไปสวมคล้องกวงกว้าง แล้วเอาปลายด้ายข้างหนึ่งไปผูกไว้ที่รูของบ่าก๊วก แล้วนำบ่าก๊วกไปใส่แกนหมุนที่เรียกว่า หางเห็น แล้วนำมาหมุนบ่าก๊วกเพื่อเป็นการต่อด้ายจากกวงไปสู่บ่าก๊วก เมื่อด้ายหมดจากกวง ด้ายทั้งหมดก็จะไปพันอยู่ที่บ่าก๊วก จากนั้นก็ถอดบ่าก๊วกออกจากแกนหมุน หรือหางเห็นวางเอาไว้ แล้วทำลักษณะอย่างเดียวกันนี้สำหรับใจด้ายสีอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งด้ายที่ต่อเป็นเส้นเดียวกันแล้วส่วนหนึ่งจะมีการถักด้ายจากบ่าก๊วกเข้าสู่หลอดด้ายโดยใช้เต็ย เพื่อนำหลอดด้ายไปใส่ในกระสวยใช้เป็นด้ายเส้นพุ่งต่อไป

รูปที่ 3.9 แสดงลักษณะของกวางกว้างและบ่าก๊วก
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านคอนหลวง, 2553)

รูปที่ 3.9 แสดงลักษณะของกวางกว้างและบ่าก๊วก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการต่อเส้นด้ายที่ผ่านการย้อมสี เพื่อให้เป็นเส้นเดียวกัน โดยบ่าก๊วกเป็นเครื่องมือสำหรับพันด้ายที่หมุนจากกวางกว้าง

(2.8) หลักร้อ หรือผ่าขอินหูก

หลักร้อ หรือผ่าขอินหูก เป็นอุปกรณ์ที่ใช้จัดแยกด้ายเส้นขึ้นจากด้ายเส้นเดียวที่พันอยู่กับบ่าก๊วกให้ด้ายอยู่กันเป็นชุดตามสีและจำนวนเส้นที่ต้องการ โดยการดึงเส้นด้ายจากบ่าก๊วกไปจึงบนหลักร้อ จะทำให้ด้ายไขว้ไปมาซึ่งจะต้องดึงด้ายให้ตึงเพื่อมิให้ด้ายไหลมารวมกัน จนด้ายหมดจากบ่าก๊วก จากนั้นทำการถอดด้ายออกจากหลักร้อ โดยการถอดสลัไปมาแล้วมัดด้ายที่ถอดออกมาให้เป็นชุด ๆ ตามที่ได้ร้อวนวนสลัเอาไว้ เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะได้อด้ายเส้นขึ้นเพื่อเตรียมขึ้นก็ต่อไป ทั้งนี้หากต้องการเส้นด้ายที่มีขนาดยาว สามารถขยายความกว้างของหลักร้อด้ายออก เนื่องจากหลักร้อด้ายจะมีลิ้มที่สอดไว้ที่หลักร้อเพื่อการปรับความกว้างของหลักร้อด้ายไว้

รูปที่ 3.10 แสดงลักษณะหลักฮ้วนหรือผ้าขี้หนู

ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

รูปที่ 3.10 แสดงลักษณะของเครื่องมือหลักฮ้วน หรือผ้าขี้หนู ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้จัดแยกด้ายเส้นยืนจากเส้นเดือยที่พันอยู่กับบักวีก เพื่อให้ด้ายอยู่กันเป็นชุดตามสี และจำนวนเส้น ที่ต้องการ

(2.9) กี่ทอผ้า

กี่ทอผ้าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าที่ประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น ฟืม กระสวย มะลูแล่น สะเป้าน ไม้ตีน้ย้า และส่วนอื่น ๆ เป็นโครงของกี่เพื่อใช้พันจิ้งฝ้ายเส้นยืนในตอนเริ่มต้นของการทอผ้า ซึ่งด้ายเส้นยืนในปัจจุบันนิยมใช้ฝ้ายที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรมแทน เนื่องจากมีความเหนียวและขาดยากกว่าด้ายที่ทอด้วยมือ ซึ่งถ้าจิ้งไวนาน ๆ จะทำให้ด้ายเส้นยืนเปื่อย เป็นส่วนหนึ่งของโครงที่อยู่ด้านล่างข้างหน้าที่ใช้พาดด้ายเส้นยืนเข้าสู่ฟืม

รูปที่ 3.11 แสดงถึงลักษณะของกี่ทอผ้า
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านคอนหลวง, 2553)

รูปที่ 3.11 แสดงถึงลักษณะของกี่ที่ใช้สำหรับทอผ้าที่มีอุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ เช่น ฟืม กระสวย
มะธูแล่น สะป้าน ไม้ตีน้ย้า และส่วนอื่นๆ ที่ยึดประกอบเป็น โครงของกี่ เพื่อใช้พันจึงฝ้ายเส้นยืนในตอน
เริ่มต้นของการทอผ้า

(2.10) อุปกรณ์ประกอบอื่น ๆ ที่ใช้ในการประกอบก็สำหรับทอผ้า

อุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ประกอบโครงสร้างของก็สำหรับใช้ในการทอผ้ามีดังนี้

(2.10.1) เขาฟืม เขาฟืมเป็นส่วนที่ใช้ร้อยด้ายหัว ซึ่งเป็นเส้นด้ายขาวจากโรงงาน มี
ความหนาและยืดหยุ่นมากกว่าปกติ ด้ายหัวจะเป็นด้ายที่ร้อยด้ายเส้นยืนอีกทีหนึ่ง เพื่อแยกด้ายเส้นยืนแต่
ละเส้นเข้าสู่ฟืม

(2.10.2) สะป้าน โดยสะป้านมีลักษณะเป็นไม้ท่อนกลม ๆ ใช้สำหรับม้วนผ้าที่ทอแล้ว
ซึ่ง สะป้าจะอยู่ชิดกับที่นั่งของช่างทอ เวลาใช้ให้หมุนเข้าหาตัวเพื่อเก็บผ้าส่วนที่ทอเสร็จแล้วเอาไว้
เพื่อที่จะได้ทอส่วนที่เหลือต่อไป

รูปที่ 3.12 แสดงลักษณะของเขาพื้มและสะพานที่ใช้ประกอบกี่ทอผ้า
ที่मा (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

จากรูปที่ 3.12 แสดงลักษณะของเขาพื้ม ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้ร้อยด้ายหัว ซึ่งเป็นด้ายขาวจาก
โรงงาน มีความหนาและยืดหยุ่นมากกว่าปกติ ด้ายหัวจะเป็นด้ายที่ร้อยด้ายเส้นยืนอีกทีหนึ่ง เพื่อแยกด้าย
เส้นยืนแต่ละเส้นเข้าสู่พื้ม ในขณะที่สะพาน เป็นไม้ท่อนกลมๆ ไข่ม้วนผ้าที่ทอแล้ว โดยสะพานอยู่ชิดกับ
ที่นั่งของช่างทอ ใช้หมุนเข้าหาตัวเพื่อเก็บผ้าส่วนที่ทอเสร็จแล้วเอาไว้เพื่อที่จะได้ทอส่วนที่เหลือต่อไป

(2.10.3) มะลูแล่น โดยมะลูแล่น มีลักษณะคล้ายรอกจำนวน 2 อัน แขนลงมาจาก
โครงกี่ ทำหน้าที่ยกเขาพื้มขึ้นลง

(2.10.4) ไม้ตีนข่า ปกติไม้ตีนข่าจะตั้งอยู่บริเวณส่วนล่างของกี่ โดยช่างทอจะใช้เท้า
เหยียบ เพื่อสับด้ายเส้นยืนให้ห่างออกจากกัน แล้วร่อนด้ายด้วยกระสวยอีกทีหนึ่ง

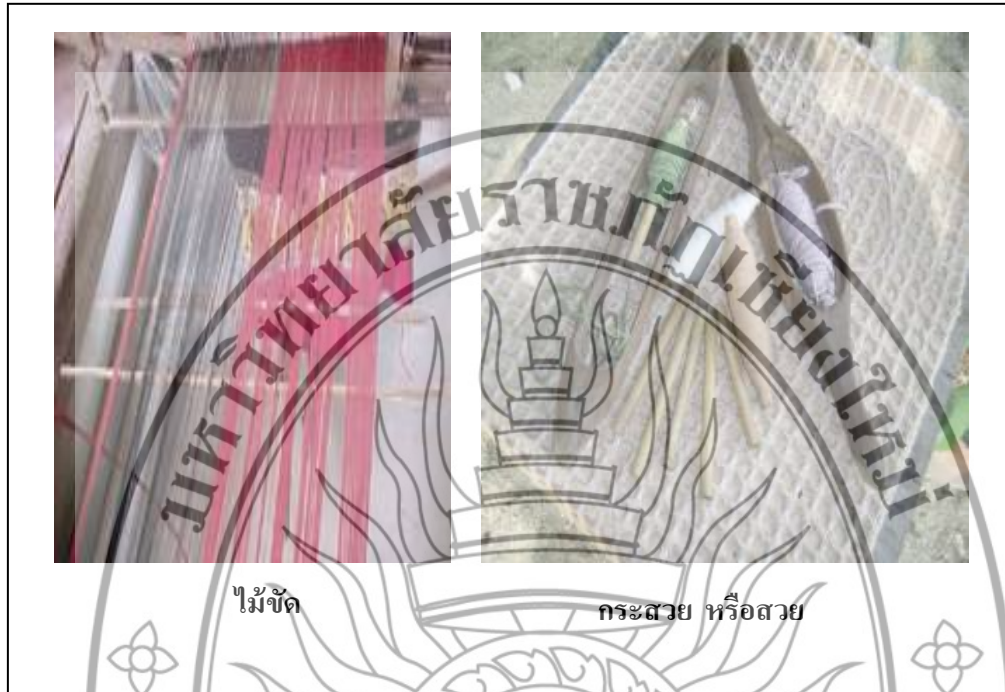

รูปที่ 3.13 แสดงลักษณะของมะตูมเล่นและไม้ตั้นย้าที่ใช้ประกอบกัทอผ้า
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านคอนหลวง, 2553)

จากรูปที่ 3.13 แสดงลักษณะของมะตูมเล่นที่มีลักษณะคล้ายรอกจำนวน 2 อัน ที่แขวนลงมาจาก
โครงกั ทำหน้าที่ยกเขาฟืมขึ้นลง และไม้ตั้นย้าที่ตั้งอยู่ส่วนล่างของกั ใช้เพื่อเหยียบดับด้ายขึ้นให้ห่างออก
จากกัน แล้วร่อนด้ายด้วยกระสวยอีกที

(2.10.5) ไม้ขัด โดยไม้ขัด เป็นไม้ใผ่ขนาดสั้น ๆ 2 อัน มีไว้ขัดด้ายเส้นขึ้นบนกั เพื่อปรับ
ความตึงความหย่อนของด้ายเส้นขึ้นให้พอดี มิให้ตึง หรือหย่อนจนเกินไป มิฉะนั้นก็จะทอผ้าออกมาไม่
สวย

(2.10.6) กระสวยหรือสวย ใช้สำหรับใส่ด้ายเส้นพุ่ง เพื่อร่อนด้ายสำหรับการต่อลายหรือ
ขึ้นลาย กระสวยนิยมทำด้วยไม้มีรูปร่างลักษณะคล้ายเรือยาว และด้ายเส้นพุ่ง คือ ด้ายที่ได้จากการปั่น
ฝ้าย มีสีสันทตามลายที่ช่างทอต้องการ

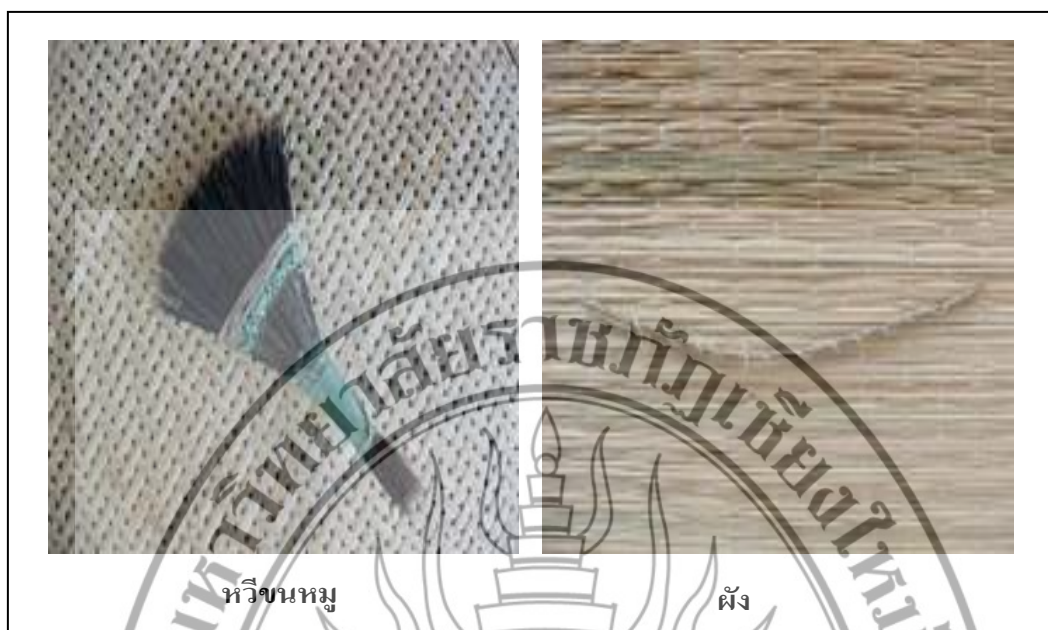

รูปที่ 3.14 แสดงลักษณะของไม้ขัดและกระสวย หรือสวยที่ใช้ประกอบที่ทอผ้า
ที่मा (ศูนย์หัตถกรรมบ้านคอนหลวง, 2553)

จากรูปที่ 3.14 แสดงลักษณะของไม้ขัด ที่ทำจากไม้ไผ่ขนาดสั้น 2 อัน เพื่อเอาไว้ขัดด้ายเส้นยืนบนกี่ สำหรับปรับความตึงความหย่อนของเส้นด้ายยืนให้พอดี ในขณะที่กระสวย หรือสวย จะใช้สำหรับใส่ด้ายเส้นพุ่ง เพื่อร่อนด้ายในการต่อลาย หรือขึ้นลายผ้า

(2.10.7) หวีจันทุม โดยหวีจันทุม เป็นหวีที่ทำจากขนหมูป่า ใช้สำหรับหวีด้ายเส้นยืนเพื่อมิให้ด้ายพันกันในระหว่างการทอปัจจุบันหวีจันทุมหายากจึงใช้แปลงจัดพื้นแทน

(2.10.8) ฟัง มีลักษณะเป็นไม้ไผ่เหลาให้โค้งอ่อนที่ปลายสวมด้วยโลหะมีลักษณะเป็นสองง่ามเล็กๆ เพื่อใช้ชิงผ้าส่วนที่เป็นริมผ้าทำให้มีความกว้างเท่ากัน

รูปที่ 3.15 แสดงลักษณะของหวีขนหมูและฝังที่ใช้ประกอบก๊ทอผ้า
ที่มา (ศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง, 2553)

จากรูปที่ 3.15 แสดงลักษณะของหวีขนหมู ที่ทำจากขนหมูป่า ใช้สำหรับหวีด้ายเส้นยืน เพื่อมิให้
พันกันในระหว่างการทอ และฝัง คือไม้ไผ่เหลาให้โค้งอ่อน เพื่อใช้จึงผ้าส่วนที่เป็นริมผ้า ทำให้ผ้ามีความ
กว้างเท่ากัน

จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ และวิธีการดูแลรักษา

ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ เป็นการผลิตที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ มีการลงแป้งและการย้อมสีจาก
วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้ครั่ง สีจากเปลือกไม้ จึงควรตากในที่ร่มและควรหลีกเลี่ยงการซักด้วยเครื่องซัก
ผ้า เพราะจะทำให้เส้นด้ายเกิดขาดยุ่ยได้ง่าย

วิธีการดูแลรักษาผ้าฝ้ายทอมือ ผู้ใช้ควรซักด้วยมือ หรือใส่ถุงผ้าสำหรับการซักด้วยเครื่องซักผ้า
โดยเลือกระบบแบบลอนอมเส้นใย หรือแบบซักผ้าไหม และควรตากผ้าในที่ร่ม เพื่อหลีกเลี่ยงแสงแดด ซึ่ง
ผ้าฝ้ายทอมือเมื่อใช้บ่อย จะทำให้เส้นใยมีความแน่น เพราะเส้นใยธรรมชาติจะขยายตัวเองเมื่อผ่านการ
ซัก จึงเป็นผ้าที่มีความทนทานและคุ้มค่าในการใช้งาน